

zákony stanovených« a takovéto meze byly patrně čl. 19 shora cit. zák. z. st. vytčeny. Může tudíž každá obec, která jest povinna školu vydržovati, po případě proti příslušnému rozhodnutí školních úřadů stěžovati si k správnímu dvoru soudnímu (roz. ze dne 27. dubna 1877 č. 70). Zemský úřad školní máje určití jazyk vyučovací, jest povinen ty, kdož školu vydržují, toliko slyšeti, aniž by však jich míněním byl vázán a má pak v mezích zákony stanovených sám rozhodnutí vynésti (roz. ze dne 14. listopadu 1879 č. 617 a ze dne 14. října 1885 č. 2722).

K č. 2. Potřeba zříditi školu s jiným jazykem vyučovacím, než kterého se užívá na školách stávajících, jest tu dle §§ 1 a 9 říš. zák. škol. jen tenkrát, když se v místě dle pětiletého průměru nachází nejméně 40 školou povinných dětí, kteréž toliko v této řeči vyučovány býti mohou a musí. Nerozhodna jest okolnost, zda-li osoby, k jichž žádosti škola zřízena býti má, jsou všechny aneb aspoň některé členy obce či jsou-li všechny přesporní, poněvadž, jedná-li se o zřízení školy, všechny, kdož ve školní obci se nacházejí (bydlí), sluší za strany považovati, bez ohledu, v jakém poměru dle obecního zřízení k obci se nalezají, a zda-li trvale či toliko dočasně v obci mají své řádné bydliště. Sluší tudíž při vypočtení tohoto pětiletého průměru přihlížeti netoliko k dětem členů obce, nýbrž vůbec k dětem všech těch, kdo v obci školní bydlí (roz. spr. s. dv. ze dne 20. ledna 1891 č. 691, sb. »Budwinski« č. 5763).

K č. 3. Mluví-li zákon o nejmenší vzdálenosti čtyř kilometrů, sluší toto ustanovení v ten smysl vykládati, že zřízení školy menšinové, ač, je-li tu dle pětiletého průměru 40 dětí téže národnosti, jest nutno dále jen tenkrát, když ve vzdálenosti čtyř kilometrů není žádné školy s tímto jazykem vyučovacím. Nikterak zajisté na př. nestačí, že německá škola by byla s to bez protizákonného přeplnění tříd všechny školou povinné děti pojeti, poněvadž, užívá-li se na dotyčné škole německé řeči vyučovací a jsou-li prokázány podmínky zřízení školy s českou řečí vyučovací, přičilo by se jednání takové ustanovení čl. 19. cit. zák. z. st. (roz. spr. s. dv. ze dne 4. prosince 1884 č. 2723, sb. »Budwinski« č. 2314). Nachází-li se však škola s tímto jazykem vyučovacím v obvodu uvedeném a není-li příchod k ní pravidelně po určitý čas nebo trvale obtížný, spočívalo by v nařízení, aby nová škola pro druhou národnost byla zřízena, porušení zákona (roz. spr. s. dv. ze dne 5. března 1886, sb. »Budwinski« sv. X., č. 2950).

Školy pokračovací.

I. Podstata a význam.

Úkolem pokračovacích škol jest poskytnouti dalšího vzdělání chovancům, kteří vyšedše ze školy národní navštěvují vyšších učelišť. Již r. 1528 stanoveno bylo výslovně v církevním a školském řádu od Luthera vydaném, že chovanci opouštějící školu dále vzdělávati se mají a to z počátku vztahovalo se jen na obor náboženství, později však rozšířeno to bylo i na ostatní předměty, jmenovitě čtení a psaní. Za Bedřicha II. zakládány byly (1773) nedělní školy rovněž k dalšímu vzdělávání mládeže; vyučovalo pak se v nich předkem věcem potřebným pro živnostníka, jako kreslení, mathematice, němčině a pod. Později vyučováno i ve dnech všedních. Ponenáhlu vzrůstaly se školy pokračovací s rostoucím rozvojem školství národního vůbec a při obsáhlých reformách školství národního pamatováno v Rakousku zvláště na odvětví toto, jež pojato bylo jako podstatná část

veřejného školství do řádu vyučovacího a organisováno dle časových potřeb. Školy pokračovací zřízeny však i pro nejrozmanitější obory; liší se několik druhů škol těchto: nejznámějšími a nejrozšířenějšími jsou pokračovací školy průmyslové, obchodní a hospodářské a konečně ženské pokračovací školy. Novela k říš. zákonu o školách národních ze dne 2. května 1883 č. 53 ř. z. stanoví v § 10, že dle potřeb místních spojovati se mají s jednotlivými školami ústavy k vedení, k výchově a vyučování dítek školou ještě nepovinných, jakož i zvláštní vzdělávací kursy pro mládež škole odrostlou. Účelem těchto kursů jest buďto utvrditi vědomosti a schopnosti v národní škole nabyté a pojmouti do vyučování předměty zvláštní pro některý místní průmysl praktické, anebo mají úkol zvláštní — poskytnouti dívkám vyššího všeobecného vzdělání. Podobné kursy mají zde mládeži škole odrostlé propůjčiti z jednotlivých předmětů po stránce průmyslové a zemědělské prakticky upotřebitelné vědomosti, onde zase má se dívkám, pro něž není středních škol, dostati jakéhosi vyššího všeobecného vzdělání. Jednotlivé kursy upraveny jsou dle počtu a druhu předmětů, podle délky vyučování, podle týdenního počtu hodin a dbáno jest vždy přání obyvatelstva a místních potřeb. Vzdělávací kursy tyto spojované se školami národními nedotýkají se v nejmenším zvláštních opatření učiněných k vyučování průmyslovému, zejména pak nedotýkají se nikterak škol pokračovacích ustanovených pro učně a pomocníky živnostenské; lišíť tyto školy se již i tím od nich, že mohou být navštěvovány dle organisace své i dítkami školou povinnými, kdežto zvláštní vzdělávací kursy se školami národními spojené a pokračovací kursy pro dívky výhradně určeny jsou pro mládež škole odrostlou (min. nař. ze dne 10. dubna 1885 č. 1985 č. 15 ř. z.).

II. Organisace.

Se kteroukoli obecnou školou národní nebo měšťanskou spojití lze zvláštní vzdělávací kursy nebo pokračovací kursy pro dívky; do kursů těchto smějí býti přijati chovanci, kteří úplně učinili dosti povinné navštěvě školní. Kursy tyto podléhají školnímu dohledu jako školy národní, správci školy přísluší správa vzdělávacího kursu; k vyučování v kursu povolány jsou předem učitelské síly školy dotyčné a pravidelně jest v kursu táž řeč vyučovací, jako v dotyčné škole. Kdož vyučují předmětům, kterým se i na školách národních povinně učí, prokázati musí aspoň učitelskou způsobilost předepsanou pro školy národní. Při vyučování v kursech může se používati místností a učebných prostředků dotyčných škol národních; vyučování zařízeno býti má s plným ohledem na zdraví chovanců. Používati pak smí se toliko učebnic a prostředků, které připuštěny byly ministrem vyučování pro některou kategorii učelišť nebo speciálně pro tyto kursy. Zemské školní úřady zmocněny jsou schváliti stanovy speciálních vzdělávacích kursů a pokračovacích kursů pro dívky a vydávati příslušná další nařízení.

III. Cíl kursů pokračovacích.

Pokračovací kursy mají dále vésti a doplňovati vzdělání nabyté na školách národních. Vyučovati se má v nich v tu dobu denní, v těch dnech všedních a v té době roční, aby se mohli žáci vedle toho věnovati svému zaměstnání praktickému.

Na školách pokračovacích učí se: náboženství, čtení, návodů k dopisování, počtům hlavně pro domácnost a hospodářství, zásadám jedno-

duchého účetnictví, kreslení, potřebným vědomostem z hospodářství polního a odvětví jeho nebo z technologie v nejdůležitějších živnostech místních (srv. i zem. zákon haličský ze dne 2. února 1885 č. 28 z. z.). Co se tkne průmyslových škol pokračovacích (viz blíže čl. »Školy průmyslové«), naléhají průmyslové kruhy na stát, aby je svým nákladem vydržoval a obligatorně je zavedl; česko-německá jednota průmyslová sdělala na sjezdu odbyvaném v lednu 1895 resoluci, ve které se praví, že průmyslové školy pokračovací jsou nezbytným základem zdatného živnostnictva, pročež se veškerým živnostenským korporacím a obcím odporučuje péče a podpora školství tohoto a spolu usiluje se o to, aby vláda zákonnou cestou upravila zakládání a vydržování průmyslových škol pokračovacích.

Školy průmyslové.

I. Podstata a význam.

Školy průmyslové byly již v rozkvětu na počátku tohoto století v Anglii a ve Francii a odtud teprve rozšířily se i do Rakouska; kruhy súčasnně věnovaly jim však zaslouženou pozornost a péči teprve tehdy, když zákonodárství živnostenské prohlásilo živnosti za svobodné. Byloť nyní více žádáno na schopnostech živnostenských podnikatelů i dělnictva a pomůckou naprosto spolehlivou v konkurenčním zápasu stíženém ještě několika novými odvětvími výroby živnostenské mohlo býti řádně upravené školství průmyslové. Vláda sama povinna byla ujmouti se konečně energicky mladého školství tohoto, zejména když země okolní (Francie) honosily se již značnými výsledky v oboru školství průmyslového a tím i na poli průmyslu vůbec. I pojala vláda nejmladší větev školství moderního v program školství veřejného a za pomoci státu, zemí, příslušných korporací, jakož i povolanych činitelů vůbec zakládány školy průmyslové. Doposud ovšem není mnoho otázek pnoucích se k školám těmto náležitě rozřešeno; důležitou jest otázka cíle vyučování, osnovy učební, dále rozsah a rozdělení látky, podmínky přijetí do školy průmyslové, způsobilost učitelů a zařízení škol; otázkám těmto věnována dosud mnohem menší pozornost, než-li v ostatních odvětvích školství veřejného.

II. Rozdělení.

Školy průmyslové dělí se dle vytčeného cíle svého na nižší a vyšší učeliště; podle látky vyučování roztrídíují se v průmyslové školy pokračovací a v školy odborné; ony sledují spíše účel všeobecný a přihlížejí k povšechnému stupni vzdělání chovanců jim svěřených, v těchto klade se předkem jen váha na theoretické a praktické vyučování, jakého vyžaduje dotyčná živnost. Vedle doby, kdy se vyučování koná, rozeznávají se nedělní, večerní a denní školy průmyslové.

III. Organisaace.

Při zakládání a zařizování škol průmyslových důležitó jest místo, kde ústavy tyto zříditi jest. Zajisté bude v první řadě při tom přihlíženo k oněm továrním místům a průmyslovým krajinám, pro něž školy průmyslové jsou otázkou existence. Pro zvláštní odvětví průmyslu, jmenovitě v místech továrních, musí býti bez toho zařizeny školy odborné. Co do otázky, komu přináleží zřizovati a na dozoru míti školy průmyslové, stanoví řád živnostenský, že v první řadě společenstva povolána jsou pracovati o zřizování škol průmyslových. V obor jich působnosti náleží jednak usnáseti se o zřízení učelišť průmyslových a organických změnách jejich (§ 119 c) ř. živn.), jednak i povinna jsou společenstva zakládati a pod-